

«La refurma serva cunzunt a rinforzar las vischnancas»

La refurma da la gulivaziun da finanzas dal Grischun vegn lantschada da nov

DA MARTIN CABALZAR

■ **La refurma da la gulivaziun da finanzas dal Grischun è necessaria ed urgente. Da quest avis en tant regenza sco cussegl grond e quai malgrà ch'il pievel aveva refusà 2010 in'emprima emprova da refurmar la gulivaziun che datescha essenzialmain dal 1958.** Che la gulivaziun da finanzas dal Grischun è ina materia vasta e cumplitgada semussa er en la dimensiun dals acts suttamess al cussegl per la debatta: 322 paginas dumbrà il messadi e radund 50 paginas il protocol da la cumissiun predeliberanta per politica statale e strategia. En il cussegl grond èn ils princips da la nova gulivaziun vegnids preschentads e declarads cunzunt da la ministra da finanzas *Barbara Janom Steiner* e dal parsura da la cumissiun, deputà *Bruno Claus* (pld Cuir).

Ina situaziun da partenza nova

Envers la NGF refusada dal suveran grischun l'onn 2010 a l'urna è la situaziun da partenza sa midada essenzialmain. Pertutgadas èn en spezial las novaziuns da la finanziaziun dals ospitals e da la tgira, da la legislaziun forestala, da la scola populara e dal dretg federal da la protecziun d'uffants e creschids. Tenor Janom Steiner èn las premissas per la refurma necessaria da la gulivaziun da finanzas sa meglieradas a moda decisiva. Ins haja pudì profitar da la situaziun da partenza pli favoraivla per elavurar in meglier project che saja questa giada pli concis e pli facil da chapir. «La refurma serva cunzunt a rinforzar las vischnancas», ha accentuà Barbara Janom Steiner.

Basegn d'agir

Per profitar dals meds da gulivaziun eran las vischnancas obligadas fin oz da fixar lur pe da taglia sin 120 u 130 pertschient. Quai indeblescha naturalmain l'attractivitat da questas vischnancas che sa chat-

La cumissiun predeliberanta presidiada da deputà Bruno Claus ha sustegnì per gronda part la regenza. Ella ha dentant era fatg singulas autras propostas.

FOTO O. ITEM

tan savens en regiuns periferas. A medem temp na saja la gulivaziun da finanzas vertenta betg transparenta, strusch reglabla ed engrevgieschia las vischnancas unilateralmain. Ultra da quai existia actualmain in entretschament da pajaments e cuntrapajaments tranter chantun e vischnancas. «Il basegn d'agir è zunt grond ed è renconuschì», constatescha er il parsura da la cumissiun Bruno Claus.

Il nov concept da gulivaziun

Cun la refurma da la GF duai vegnir introducida ina gulivaziun da las resursas e da las grevezzas dal tutfatg nova. Concezziunalmain s'orientescha que-

sta gulivaziun ferm vi da la nova gulivaziun da finanzas da la confederaziun. Da nov duain las vischnancas per exempel pudair fixar libramain lur pe da taglia senza che quai haja consequenzas per ils pajaments da la gulivaziun da finanzas.

La gulivaziun da las resursas procura che las grondas differenzas ch'existan en la capaciad finanziaza da las vischnancas vegnan reducidas en moda sistematica ed effizienta. Las vischnancas cun paucas resursas duain survegnir dal chantun contribuziuns da gulivaziun annualas da circa 33 milliuns. Las vischnancas cun bleras resursas sa participeschan vidlonder cun totalmain 19 milliuns.

Cun la gulivaziun da las grevezzas duain vegnir indemnizadas grevezzas che vegnan chaschunadas da las structures ch'èn cleramain sproporziunadas e che na pon per gronda part betg vegnir influenzadas da las vischnancas. Uschia vegan gulivadas oravant tut las grevezzas geografic-topograficas considerablas. Ils meds finanziaza vegnan repartids sin las vischnancas tenor criteris objectivs che na pon betg vegnir influenzads directamain sco lunghezza da la rait da vias, dumber da scolars, spessezza da la populaziun e struttura dals abitadis. La gulivaziun da las grevezzas geografic-topografias che è dotada cun 17 milliuns vegn fi-

nanziaza cumplettaimain dal chantun. Ultra da quai datti ina cumpensaziun individuala d'inegualitads per grevezzas extraordinarias e betg influenzablas. Concepida da nov vegn era la gulivaziun dallas grevezzas socialas. Ils servetschs socials na duain betg vegnir transferids en la regiun sco quai era stà prevì en l'emprima refurma.

Consequenzas finanziaza

Las vischnancas duain vegnir distgargiadas per tut en tut circa 15 milliuns per onn. La maioritad da las 146 vischnancas vegn pia er distgargiada da la refurma GF. Ent tut datti 15 vischnancas pitschnas cun paucas resursas che vegnan sustegnidas main en il nov sistem.

Per realisar la refurma previda ston 20 leschas vegnir revedidas punctualmain.

Opiniuns divergentas

Sco quai che deputà Bruno Claus ha declarà è la cumissiun predeliberanta dal medem avis sco la regenza. Il basegn d'agir saja grond ed urgent. Opiniuns e propostas divergentas hai dà principalmain tar l'ulivaziun da las resursas, tar la quala las vischnancas turisticas duain vegnir resguardadas pli fitg. Tar la gulivaziun da las grevezzas socialas duai l'agid chantunal comenzer pli baud. Plinavant duain las pauschalas dal chantun per la scolina, la scola primara, la scolas secundaras e realas esser tenor l'avis da la maioritad da la cumissiun pli autas che quellas stipuladas en la missiva. Ina minoritad da la cumissiun represchentada entras *Margrit Darms* pretenda ch'il chantun surprendia vinavant la finanziaziun dals gimnasis inferiurs.

Tenor avis da la cumissiun duai il chantun ultra da quai avair vinavant la pussaivladad da sustegnair projects innovativs e sut tschertas cundiziuns era mesiras per il tractament da l'ava persa e da la protecziun da l'ambient.